

Fehér Boróka és Vályi Réka (2022, szerk.): Innen és túl.

A 30 éves Budapesti Korai Fejlesztő Központ hatása a családok életére és a szakmára.

Budapesti Korai Fejlesztő Központ, 2022.

Magyar Adél

magyar.adel.marta@szte.hu

SZTE JGYPK Alkalmazott Pedagógiai Intézet

Az iskoláskort megelőzően a speciális támogatást igénylő gyermekek és családjaik Magyarországon a kora gyermekkori intervenció keretében kapják meg azokat a szolgáltatásokat és ellátásokat, amelyeket sajátos szükségleteik megkívánnak. Az 1970-es évekig a „korai fejlesztés” szinte ismeretlen fogalom volt még gyógypedagógiai szintén is. Az 1980-as évektől a pszichológiai, pszichodiagnosztikai eszközök és eljárások fejlődése lendületet adott a korai pedagógiai segítségnyújtáshoz is. Posztgraduális képzéseken, szakkollégiumokban elkezdődött a korai fejlesztés oktatása a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolán. A bölcsődék eltérő fejlődésmenetű gyermekeket is fogadtak nappali ellátásra, majd megjelent az 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról, mely deklarálta, hogy az eltérő fejlődésmenetű gyermekeknek állapotuk felismerésének pillanatától joguk van korai fejlesztésre.

A Budapesti Korai Fejlesztő Központ (továbbiakban BKFK) 1992-től kezdte el az eltérő fejlődésű gyermekek állapotfeltárását, korai fejlesztésüket és a családjaik segítését. Első ilyen profilú intézményként a kezdetektől adaptáltak nemzetközi fejlesztő programokat, szakirodalmakat és diagnosztikus eljárásokat (Apró lépések program, Portage-modell, SEED-teszt). A Központ munkatársai részt vettek a magyar szakemberek képzésében és továbbképzésében. Gyógypedagógusokkal, gyógytornászokkal, pszichológusokkal, bölcsődei kisgyermeknevelőkkel, óvodapedagógusokkal tartottak kapcsolatot a korai ellátás társszakembereiként. A BKFK elmúlt harminc éve a kezdeti úttörő tevékenységtől a mai kora gyermekkori intervenció szolgáltatások széles köréig terjed: a gyermekek személyes fejlődésének segítése, a család kompetenciáinak megőrzése és a családok társadalmi-szociális befogadásának támogatása. Az „Innen és túl” kötet az azonos című jubileumi konferencia időpontjában jelent meg. Tanulmányai azt a rendkívül összetett, gazdag munkát képezik le, amelyet ez idő alatt a magyar kora gyermekkori intervenció elméletének és gyakorlatának érdekében a Központ munkatársai végeztek.

A kötet tanulmányai témacsoportokba rendezve jelennek meg: „Három évtized története”, „Innovációk a Korai gyakorlatában”, „Hatások”, „A jövő kihívásai – lehetséges

válaszok”. A kötet szerzői a Korai Központ munkatársai, szakmai lektora Czeizel Barbara, aki a Budapesti Korai Fejlesztő Központ létrehozója és intézményvezetője.

Az első témakör, a „Három évtized története” harminc oldalon foglalja össze a kora gyermekkori intervenciók szolgáltatói rendszer kialakulását, differenciálódását, és bemutatja ebbe a folyamatba ágyazva a Központ fejlődését. A szerzők félig strukturált interjúkat készítettek az alapítókkal, jelenlegi munkatársakkal, a fenntartó képviselőivel és a stratégiai partnerekkel. Az interjúalanyok részben személyes történetén keresztül pontosan rajzolódik ki egy mára evidens szervezeti és működési innováció, amely a családközpontú, normalizációs szemléleten alapuló korai beavatkozás általános modelljévé vált Magyarországon. Néhány alapvető változás, melyben szerepe volt a BKFK-nak: a gyógypedagógus-identitás változása a szociális rehabilitációs modell követésével, a fogyatékos társadalmi modelljének megjelenése, a fejlesztésfókuszú gyógypedagógiai tevékenység helyett ökológiai szemlélet, mely a családot, a szülőket aktív és együttműködő szereplőnek tekinti a közös munka folyamatában.

A kötet legterjedelmesebb témaköre az „Innovációk a Korai gyakorlatában”. Nyolc szerző mutatja be azt az innovációs palettát, amelyben az intézmény működésének ágazatközi megvalósítása, esettanulmány, jó gyakorlat bemutatása és nemzetközi módszerek hazai adaptálása is helyet kapott. Kemény Gabriella bemutatja, hogy többcélú nevelési-oktatási intézményként hogyan tud a Korai intervenciók szolgáltatókat nyújtani. Hogyan jelenik meg tevékenységében a különböző ágazatok irányítása (és finanszírozása) alá tartozó családsegítő és egészségügyi rehabilitációs szolgáltatás is. Berényi Zsuzsanna egy ellátott gyermek esettanulmányán keresztül mutatja be a korai kliensút lépéseit az intézmény ellátási protokollját követve. A korai fejlődés rendellenes tünetei között egyre nagyobb számban jelenik meg a szenzoros feldolgozás zavara. Makó Veronika harminc, az intézményben ellátott, volt koraszülött gyermeknél vizsgálta a szenzoros feldolgozás és önszabályozás jelenségét, és jelölt meg a fejlesztésükre vonatkozó területeket, eljárásokat. Két nemzetközi eszköz, illetve ellátási modell bemutatása Stelczámer Ágnes és Duzmath Zsófia Dalma tanulmányának témája. A SEED Fejlődési Skála a vizsgált gyermek jövőbeni fejlődését előre jelző alkalmasságát nyomon követéses vizsgálat keretében ismerhetjük meg. A Korai Központ 2012 óta akkreditált 30 órás képzésként indítja a „BKFK-SEED Fejlődési Skála – Sewall Early Educational Development Scale Budapesti Korai Fejlesztő Központ által átdolgozott vizsgálati eljárása 0–4 éves korig” című kurzusát, melyet eddig több mint négyszáz szakember végzett el. A hazánkban jelenleg bevezetés alatt álló „Early Start Denver Model” hazai szakszolgálati ellátási keretekbe való beilleszthetősége a soron következő tanulmány témája. A tanulmány egy bevált nemzetközi jó gyakorlatnak a magyarországi jogszabályi, finanszírozási és intézményhálózati adottságokra való megfeleltethetőségét elemzi. A témacsoport helyi jó gyakorlatok bemutatásával zárul: súlyosan-halmozottan fogyatékos gyermekek korai gondozásának, fejlesztésének lehetősége, az élménypedagógia módszerének és eszköztárának alkalmazhatósága az óvodás korosztály számára, végül a Központ mentálhigiénés gyakorlata. Ez utóbbi a munkatársak számára nyújtott

lehetőségként jelenik meg mint társas támogatás azoknak a gyógypedagógusoknak és egyéb szakembereknek, akik a segítő szakmában dolgoznak, nehéz élethelyzetekkel szembesülnek, és azokkal foglalkoznak.

A tanulmánykötet „Hatások” témaköre ismét kutatási eredményt foglal össze: a szerkesztők által jegyzett fejezet az intézménynek az elmúlt harminc évben a szakmai és az ellátotti populációra gyakorolt hatását mutatja be. Participatív narratív hatás-vizsgálati módszerrel két célcsoportot vizsgáltak: a korai intervencióban részesült családokat és a szakmai továbbképzéseken részt vevőket. A kutatási beszámoló nemcsak a közvetlen eredményekkel ismerteti meg az olvasót, de a BKFK-ban történt vizsgálatokról, fejlesztésekről, az ellátott családok számáról is közöl adatokat. Impozáns és mélyreható változásokat rajzol fel a vizsgálat mind a szakma, mind az ellátott családok esetében. Ezek a hatások pedig igen nagy részben pozitívan befolyásolták az életminőségüket.

A kötet utolsó témaköre a „Jövő kihívásai – lehetséges válaszok”. A jubileumi kiadvány több tanulmánya fókuszál az úgynevezett mérsékelt fejlődési rizikóval élő (koraszülött) gyermekek ellátására. A BKFK, a Pécsi Tudományegyetem, az ELTE és a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem munkatársai jegyzik szerzőként az óvodáskorú koraszülött gyermekek önszabályozó funkcióinak és viselkedési nehézségeinek összefüggéseit vizsgáló tanulmányt. Kutatásuk arra a kérdésre keres választ, hogy a korai regulációs zavarok megjelenése koraszülött gyermekeknél és az erre adható preventív program segíti-e a gyermekek optimális fejlődését. Milyen ellátási formák és mely szakemberek közreműködése szükséges ahhoz, hogy a koraszülött gyermekek családjai személyre szabott, a „mozgó rizikóra” egyéni választ adó segítséget kapjanak? Elképzelhető-e, kivitelezhető-e, hogy egy gyógypedagógiai intézmény az ellátási protokolljába ezt be tudja építeni? A záró tanulmány a Covid-19 koronavírus-világjárvány fejlődési nehézséggel küzdő gyermeket nevelő családokra való hatását elemzi. A rendszerszemléletű gyógypedagógiai megközelítés a családra gyakorolt deprimáló hatást, az anyai szorongás és depresszió jelenségét a kora gyermekkori intervencióban részesülő gyermek fejlődésére ható közvetlen faktorként értelmezi. Így a BKFK vizsgálata – mely nem terjedt ki hátrányos helyzetű családokra – szerint a korai jelzőrendszer működött, az ellátásban nagyobb teher hárult a magán-ellátórendszerre. A vizsgálati eredmények utalnak arra, hogy a jövőben hasonló helyzetben a családoknak fokozottan szükségük van egy rugalmas, elérhető és preventív egészségmegőrző szolgáltatásra.

Összefoglalva az „Innen és túl” jubileumi kötet a korai intervencióban dolgozó gyakorló szakemberek, pszichológusok, gyógypedagógusok, szülő-csecsemő konzulensek, mentálhigiénés szakemberek és e szakmák képzésben levő hallgatói számára számos újdonságot tartalmaz. Az elért eredmények összefoglalása az eddigi tapasztalatot osztja meg az olvasóval, a kutatási beszámolók a jövőbe mutatva jelölnek ki ellátandó feladatokat. A könyv nem került kereskedelmi forgalomba, online az alábbi linken érhető el: <https://www.koraifejleszto.hu/wp-content/uploads/2023/02/Innen-es-tul-konyv-beliv-FFF.pdf>